

3. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : постанова Кабінету Міністрів України від 19.12.2006 № 1757. *Офіційний вісник України*. 2006. № 51. Ст. 3410.
4. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / редкол.: В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Юрид. думка, 2004. Т. 1 : Загальна частина. 2004. 584 с.
5. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 413 с.
6. Про Державну інспекцію навчальних закладів при Міністерстві освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2001 № 1614. *Офіційний вісник України*. 2001. № 49. Ст. 2197.
7. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів : наказ М-ва освіти і науки України : від 25.01.2008 № 34. *Офіційний вісник України*. 2008. № 9. Ст. 231.

Одержано 31.10.2019

УДК 347.254

Ольга Євгенівна АВРАМОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-1941-9894>

РОЗВИТОК ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ

Постійне оновлення норм житлового законодавства призводить до певного розгалуження фактично існуючих житлових правовідносин та їх нормативного регулювання. Кожне проголошення проведення реформування тій чи іншій сфері призводить до виникнення нових норм правового регулювання якість яких постійно знижується. Однією з негативних тенденцій є прийняття нормативних актів, що не враховують міжнародні стандарти прав людини та засади конституційних норм, зокрема вимоги ч. 3 ст. 22 Конституції України: «при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод» [1]. Наведена норма практично не враховується при розробки нових нормативних актів у сфері житлово-комунальних послуг, надання житла внутрішньо переміщеним особам тощо. Тому розвиток житлового законодавства, з урахуванням міжнародних стандартів прав людини є актуальною тематикою для юридичної науки, і буде розглянуто на приклади реформування житлово-комунального законодавства.

Проблемність законодавства про житлово-комунальні послуги, обумовлено фактичними та юридичними чинниками:

- 1) економічна складова полягає у підвищенні цін на енергоресурси, відсутності прибутку підприємств житлово-комунального, заборгованості населення за надані житлово-комунальні послуги;
- 2) кліматичні чинники при формуванні тарифів житлово-комунальних послуг повинні враховуватися у зв'язку з холодними зимовими умовами країни, різними регіональними особливостями розташування водних ресурсів, характер місцевості, в зв'язку з чим змінюється протяжність мереж тощо;
- 3) технічна складова полягає у зношеності мереж та обладнанні;
- 4) юридичні чинники полягають у існуванні міжнародних стандартів у сфері достатнього/адекватного житла, що потребує формування тарифів, субсидій із урахуванням основоположних прав людини.

Економічна складова полягає у зростанні боргів підприємств, що надають житлово-комунальні послуги (далі підприємства ЖКГ). Про це свідчать наступні статистичні дані: заборгованість населення зі сплати за житлово-комунальні послуги на кінець лютого 2019 року склала 69,4 млрд грн, на кінець лютого 2019 року зросла на 6,8 млрд грн. Для порівняння: за 2018 рік заборгованість зросла на 23,3 млрд грн. Протягом одного місяця 2019 року борг виріс на третину від суми за увесь минулий рік [2]. Наведене вказує, що підприємства не отримують прибуток, що відбувається на можливості оновлення обладнання, сплати зарплатні. Наприклад, влітку 2019 р. сформувався двомісячний борг по зарплаті робітникам «Харківських теплових мереж», заборгованість із заробітної плати становить майже 100 млн грн [3]. Такий стан, необхідно враховувати і при приватизації підприємств ЖКГ, оскільки, з одного боку, вкладання інвестицій у неприбутковій сфері є непривабливою для інвесторів, з іншого новий власник буде вимушений постійно підвищувати тарифи, що у свою чергу буде призводити до відмови населення від послуг ЖКГ.

Кліматичні чинники при формуванні житлово-комунального законодавства є одними із первинних, оскільки вони мають вплив на необхідність надання тієї чи інших комунальної послуги, її доставку. Клімат України відрізняється від європейських країн холодними зимами, наявністю великих водних ресурсів, тому наводити приклади скільки сплачують у країнах ЄС є недоцільним внаслідок різних кліматичних умов. Наприклад, у більшості країн ЄС відсутнє центральне опалення внаслідок більш теплої зими. Відсутність цієї послуги знижує тарифне навантаження на населення країни. Крім того, зміни клімату призводять до необхідності перегляду правил опалення багатопверхових будинків, прив'язка початку опалюваного сезону до конкретної дати (15 жовтня) є недоцільним, оскільки первинним є температура повітря. Тому кліматичні умови повинні об'єктивно враховуватися при формуванні нормативних актів житлово-комунального законодавства.

Технічна складова пов'язана із зношенням мереж та обладнання ЖКХ. До областей з найбільшою протяжністю аварійних і зношених теплових і парових мереж належать м. Київ (375 км), Донецька область (574,0 км), Одеська область (557,6 км), Сумська (313,5 км), Львівська (269,8 км) інші області [4, с. 309]. Наведене вказує, що самостійно подолати зношеність, за рахунок тарифів, практично не можливо, що потребує підтримки держави або міжнародного кредитування.

Наведені чинники розвитку житлово-комунального законодавства підкреслюють, що існує економіко-технічна складова щодо підвищення тарифів, зміни правил нарахування тарифів. Але підвищення тарифів повинно співвідноситися і з міжнародними стандартами прав людини. Стаття 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права встановлює право на достатнє/адекватне житло [5]. Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав підкреслює, що право на достатнє житло не повинно тлумачитися вузько. Характеристики права на достатнє (адекватне) житло уточнюються головним чином в загальних коментарі Комітету № 4 (1991) про право на достатнє житло і № 7 (1997 г.) про примусове виселення. Право на достатнє (адекватне) житло містить такі свободи: захист від примусового виселення та довільного позбавлення житла; свобода від свавільного втручання в свій будинок, конфіденційність сім'ї; свобода вибору місця проживання і пересування. Право на достатнє житло містить права: безпеки володіння, реституції житла, рівний і недискримінаційний доступ до адекватного житла, участь в прийнятті рішень з житлових питань на національному рівні та рівні об'єднань мешканців. Для того щоб житло було достатнім (адекватним), воно повинно мінімально відповідати наступним критеріям: безпека володіння; доступність послуг, матеріалів, об'єктів і інфраструктури (зокрема адекватна санітарія, наявність енергії для приготування їжі, опалення, освітлення, зберігання продуктів харчування та утилізація відходів); житло не є адекватним, якщо його вартість загрожує або компрометує користування житлом інших прав людини (доступне співвідношення вартості житлово-комунальних послуг, оренди); житло не є адекватним, якщо воно не гарантує фізичної безпеки або не забезпечує достатній простір, а також не виконує захист від холоду, вологості, тепла, дощу, вітру, інших загроз здоров'ю; місцезнаходження: житло не є адекватним, якщо воно відключено від можливості трудової зайнятості, медико-санітарних послуг, шкіл, центрів по догляду за дітьми та інших соціальних об'єктів, або якщо вони знаходяться в забруднених або небезпечних місцях; житло не є адекватним, якщо воно не поважає і не враховує вираз культурної самобутності [6, с. 3, 4].

Аналізуючи міжнародні стандарти прав людини у сфері достатнього (адекватного) житла необхідно зазначити, що розробка житлово-комунального законодавства повинна прийматися крізь призму наведених міжнародних стандартів. Слід зазначити, що в Україні активно обговорюється можливість звернення стягнення на житло у разі несплати за житлово-комунальні послуги, але при підготовці до такої справи необхідно встановлювати чи був збережений баланс між правом на достатнє (адекватне) житло та сплатою за комунальні послуги. У сучасному світі проблема адекватності житла є однією із першочергових, оскільки дотримання цього права надає можливість проводити ефективну політику боротьби із бідністю. На жаль, в Україні ця проблематика залишається все ще за увагою як науковців, так і законодавця. Наприклад, абз. 3 п. 14 Положення про порядок призначення житлових субсидій (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 807) визначено, що житлові субсидії не призначаються: «якщо у складі домогосподарства або у складі сім'ї члена домогосподарства є особи, що досягли 18-річного віку станом на початок періоду, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії, і в цьому періоді: за інформацією ДПС, Пенсійного фонду України, у них взагалі відсутні доходи, які враховуються під час призначення житлової субсидії; або нарахований середньомісячний сукупний дохід менший, ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на початок періоду, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії; та/або ними або за них не сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у розмірі, не меншому від мінімального, сумарно протягом трьох місяців у періоді, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії (крім випадків, коли наявна заборгованість роботодавця із виплати заробітної плати та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за таких осіб)» [7]. Наведене вказує, що право на субсидію не має сім'я, в якій є непрацююча людина, але такий підхід цілком не відповідає праву на достатнє (адекватне) житло, оскільки не враховує співвідношення вартості житлово-комунальних послуг та доходів сім'ї, а це крок до формування бідності у країні. Можна лише навести радянське висловлювання «хто не працює, тот не їсть», такий принцип закладено і в принципі нарахування субсидій. Відсилка деяких, що не працюючи – це особи, котрі працюють за кордоном, не можуть враховуватися, оскільки їх від'їзд може перевірятися іншим шляхом, через запити до митних органів. Тому можна лише констатувати, що розвиток житлово-комунального законодавства в Україні не відповідає міжнародним стандартам прав людини.

На підставі проведеного дослідження можна визначити актуальність теми розвитку житлово-комунального законодавства крізь призму міжнародних стандартів прав людини для подальших наукових досліджень у юридичній науці.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-vr> (дата звернення: 25.10.2019).
2. Заборгованість населення за комуналку досягла 70 млрд грн // Спілка власників житла України. URL: <https://spilka.pro/zaborgovanist-naselennya-za-komunalku-dosyagla-70-mlrd-grn> (дата звернення: 25.10.2019).
3. У Харкові робітникам теплових мереж заборгували 100 мільйонів гривень // UA: Харків : сайт. 1 жовт. 2019 р. URL: <https://kh.suspilne.media/news/40876> (дата звернення: 25.10.2019).
4. Фігурка М.В. Аналіз зношеності теплових мереж в Україні: проблеми й шляхи вирішення. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 20. С. 306–311.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : від 16.12.1966 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 25.10.2019).
6. The Right to Adequate Housing / Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. 2009. Fact Sheet № 21/Rev.1. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf (дата звернення: 25.10.2019).
7. Положення про порядок призначення житлових субсидій : постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.1995 № 848 : в ред. постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 807 // БД «Законодавство України» / ВР України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-2019-%D0%BF> (дата звернення: 25.10.2019).

Одержано 28.10.2019

УДК 343.98

Олена Віталіївна АЛЕКСАНДРЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології
навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ;*
 <https://orcid.org/0000-0003-2592-7593>;

Володимир Іванович ЖЕНУНТІЙ,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ*

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ НА ПРИКЛАДАХ З ПРАКТИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ НЕДОСТАТНОСТІ ДОКАЗІВ

У кримінальних справах докази мають бути
світлішими за світло
(Латинський вислів)

У практиці розслідування тяжких злочинів проти життя і здоров'я особи непоодинокі випадки, коли труп потерпілого виявлений через значний час після злочину, внаслідок чого можуть бути відсутніми будь-які сліди, які в подальшому можна використати як докази причетності підозрюваного. У такій слідчій ситуації вкрай важливо правильно використовувати непрямі докази, створивши з них міцний «ланцюг», який не можна було б розірвати, тим самим спростувавши зібрані докази (доказову базу). Для цього необхідно проводити не лише слідчі (розшукові), а й інші дії, та чітко уявляти собі: для чого (з якою метою), в якому напрямі, як саме вони повинні проводитися.

Незважаючи на нагальну потребу розробки вказаного напрямку діяльності слідчого, конкретні рекомендації, посібники і публікації з цього питання відсутні. У підручниках і посібниках з кримінального процесу і криміналістики (криміналістичної методики) розглядаються питання лише стосовно класифікації доказів і критеріїв їх оцінки. В них дається визначення (на нашу думку, недостатньо чітке і зрозуміле) «непрямих» доказів, проте, відсутні конкретні їх приклади, що не дає змоги тим, хто навчається, достатньо уявити собі їх сутність. В більшості спеціальної літератури з вказаного напрямку слідчої діяльності істотно бракує наведення практичних ситуацій та дій слідчого щодо їх вирішення, а також їх аналізу та вказівки на допущені помилки. Надалі це позбавляє можливості розуміння щодо використання таких доказів в процесі доказування. Найчастіше лише з плином часу, з отриманням досвіду розслідування кримінальних справ й набуттям певного рівня професійної майстерності, слідчий отримує уявлення і знання стосовно закріплення доказів.

Проте, плин часу має також свої негативні наслідки. Зокрема, все менше в правоохоронних органах, зокрема, досудового розслідування, залишається досвідчених працівників, які мають знання щодо використання непрямих доказів, на власному практичному досвіді встигли набути та «відточити» майстерність у цьому важливому напрямі слідчої діяльності. Напружена робота у складних умовах фізичного і психічного навантаження, стан здоров'я, розміри грошового утримання та соціального захисту, інші чинники призвели до значного відтоку досвідчених слідчих кадрів. Практично не залишилося достатньої кількості досвідчених працівників, які б могли передати свої знання наступному поколінню слідчих, у тому числі щодо оперування доказами.

Для часткового усунення вказаних прогалин в правничій літературі щодо напрямів проведення слідчих (розшукових) і процесуальних дій з метою закріплення доказів, розглянемо заходи реалізації слідчим тактичної операції «Захист доказів» на прикладі розслідування кримінальної справи про серію умисних вбивств 8 осіб протягом 1998–2005 років.

Кримінальну справу було порушено за фактом виявлення 07.07.2004 року в Олександрійському районі Кіровоградської області залишків трупу людини. Під час слідства через рік було встановлено В. Акулова, який вказав на ще сім прихованих ним трупів жінок. Розслідування справи ускладнювалося тим, що: трупи потерпілих знаходилися через деякий період часу після їх зникнення, в окремих випадках цей час був значним; через стан виявлених трупів